

Alegat 49.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy budowniczej dla miasta Krakowa.

Wysoki Sejmie!

Na dniu 30. Lipca 1877. przedłożył sprawozdaniem z dnia 20. Lipca 1877 L. 13.382. Magistrat król. głównego miasta Krakowa Wydziałowi krajowemu załączony pod A/. projekt ustawy budowniczej dla miasta Krakowa i przedmieść jego, przyjęty przez Radę miejską z prośbą o przedstawienie go Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia.

Zbyt krótki czas przedzierał tę chwilę od rozpoczęcia a nawet od zamknięcia sesyi Wysokiego Sejmu, ażeby Wydział krajowy projekt takiej wagi i takiej objętości mógł wyczerpująco zbadać. Dla tego nie przedkładał Wydział krajowy tej sprawy Wysokiemu Sejmowi w czasie przeszłorocznej sesyi.

Po zamknięciu jej jednak zbadał Wydział krajowy przedłożony projekt i akta do niego dołączone, które świadczą, że projektowana ustawa wyczerpująco i przez dłuższy przeciąg czasu rozbieraną była w krakowskiej Radzie miejskiej i w jej komisjach.

Pomimo tego rozpatrywał Wydział krajowy ten projekt w sposób szczegółowy a to tak w kierunku prawnym i administracyjnym, jak w kierunku sanitarnym, jakoteż w kierunku technicznym. Porównywał go też z uchwalonym przez Wysoki Sejm projektem ustawy budowniczej dla miasta Lwowa, z ustawami budowniczymi dla innych miast stołecznych w Monarchii wydanymi, z projektem takiejże ustawy dla innych miast w kraju naszym z wyjątkiem Lwowa i Krakowa przez się ułożonym, wreszcie z uwagami i zarzutami w Ministerstwie spraw wewnętrznych w piśmie z dnia 21. Sierpnia 1877. L. 3.410/MJ. podniesionymi przeciw projektowi ustawy budowniczej dla miasta Lwowa uchwalonej.

Wynik tych rozpatrywań okazał, że przez krakowską Radę miejską uchwalony projekt jest odpowiednim i wymaga tylko następujących uzupełnień lub zmian:

Art. II. przedłożonego projektu postanawia w ogóle, że z dniem wejścia w życie projektowanej ustawy tracą moc obowiązującą dotychczasowe przepisy pod względem budowy dla miasta Krakowa. Gdy atoli §. 2. zawiera wyjątkowe postanowienia, z których okazuje się, że nie wszystkie przepisy pod względem budowy dla miasta Krakowa obowiązujące, uchylone zostają przez ustawę wydać się mającą; więc należałoby zbyt ogólnikowe postanowienie Art. II. ograniczyć i ściślej określić, a niemogąc szczegółowo wy-

liczyć wszystkich przepisów i rozporządzeń, które przez długi szereg lat w tym przedmiocie zostały wydane, proponujemy redakcyę Art. II. w sposób zawarty w alegacie B/.

Wyraziwszy w pierwszej alinei §. 1. zasadę, dla jakich budowli potrzeba starać się o pozwolenie, nie ma potrzeby wyliczać w drugiej alinei *taxative* wszystkich szczegółowych wypadków, w których zachodzi potrzeba starania się o pozwolenie na budowę. Zresztą przypuszcza sam przedłożony projekt w §. 3., że także w wypadkach innych, prócz tych, które w §. 1. wyliczone są, może zajść potrzeba starania się o pozwolenie na budowę. Dla tego proponujemy zmianę w projekcie przedłożonym a mianowicie zamiast ścisłego czyli wyczerpującego wyliczenia proponujemy wyliczenie przykładowe i dzielimy ostatni ustęp tego §. na dwa. Przez to ustawa stanie się jaśniejszą i w praktyce może niejedna wątpliwość usuniętą zostanie, która powstać mogłaby, ilekroć rozchodzić się będzie o zastosowanie tej ustawy do przypadku, objętego ogólną zasadą a niewymienionego w wyliczeniu szczegółowym (zmiana do §. 1. alegat B). Do §. 5. proponujemy dodatek, którego zamieszczenia domaga się reskrypt ministeryalny do L. 3410/M. J. a który uznajemy za odpowiedni. Zawiera on postanowienie, że jeżeli poddasze ma być podzielone na oddziały przeznaczone dla użytku mieszkańców domu, natenczas muszą być na planie i ściany działowe uwidocznione (zmiana do §. 5. alegat B).

Przytoczenie w §. 8. postanowienia, odpowiadającego przepisom §§. 340. i 341. powsz. ust. cyw., iż Sąd orzeka, czy budowa, na którą uzyskano zezwolenie policyjno-budownicze, wstrzymaną być ma aż do ukończenia rozprawy nad podniesionymi zarzutami prywatnej natury, — czyli też, w jakim rozmiarze i pod jakimi ograniczeniami budowa rozpoczęta lub dalej prowadzona być może, — czyni ustawę jaśniejszą i uchyla możność kolizyi z postanowieniami ustawy cywilnej (zmiana do §. 8. alegat B). Do §. 13. proponujemy dodatek, który zawiera uchwaloną dla miasta Lwowa ustawą budowniczą, i który jest ze wszech miar odpowiedni, albowiem czyni kierującego budową odpowiedzialnym oraz „za umiejętne, dokładne i trwałe wykonanie budowy“ (zmiana do §. 13. alegat B).

Dodanie w §. 16. postanowień, pod jakimi warunkami w razie zachodzącej potrzeby wywłaszczenia konsens na budowę może być udzielonym, wydaje się nam potrzebnem, inaczej bowiem nie zawierałaby ustawa żadnego postanowienia dla tych wypadków, byłaby więc luka w ustawie (zmiana do §. 16. alegat B).

Zawarty w §. 26. bezwzględny nakaz stawiania studni w każdym nowym budynku mieszkalnym zdawał nam się zbyt uciążliwym, dla tego zastępujemy go postanowieniem zasady, która jest zawartą w uchwalonej dla miasta Lwowa ustawie budowniczej i która opiewa, że każdy nowy budynek mieszkalny zaopatrzyć należy zdrową wodą do picia, przypuszczając urządzenie wspólnych studni dla kilku sąsiednich realności, jeżeli z każdej w podwórzu osobny do studni jest przystęp i każda ma prawo używać studni. Nadto uwalniamy właściciela realności od obowiązku stawiania studni, jeżeli zwierciadło wody leży głębiej niż 15 metrów pod poziomem wody. W takich miejscach bowiem zdaniem naszym brakowi wody zaradzać należy urządzeniem studni publicznych (zmiana do §. 26. alegat B).

W §. 27. zastępujemy projektowaną szerokość niezabudowanych odstępów pomiędzy sąsiednimi realnościami z 5. metrów na 10. metrów, a to z tych samych przyczyn, dla których uchyla się możność urządzania zbyt wązkich ulic (zmiana do §. 27. alegat B).

W §. 29. dodajemy postanowienia co do możliwego największego obciążania kolumn z lanego żelaza (zmiana do §. 29. alegat B).

§. 32. zawiera postanowienie: „Wszystkie rodzaje ścian wewnętrznych winny być po obu stronach wyprawiane.“ Ten warunek nie może się stosować do ścian drewnianych w budynkach pomniejszych i czasowych wyszczególnionych pod C/. Zmieniamy przeto stosownie §. 32 (zmiana do §. 32. alegat B.)

W §. 36. opuszczamy możliwość zastępowania drzwi żelaznych drzwiami drewnianymi żelazem okutymi, ponieważ te ostatnie nie dają dostatecznej ochrony w razie pożaru (zmiana do §. 36. alegat B.)

W §. 38. zamieszczamy zmiany miar przekrojów kominów, stosując te wymiary do wymiarów cegły (zmiana do §. 38. alegat B.)

Ze względu na bezpieczeństwo od ognia wymagamy w §. 39., ażeby więzania czyli stolce dachowe oddzielnie budowano od powały strychowej i od muru ogniochronnego, i nie wpuszczano ani w powałę, ani w mur żadnych części konstrukcyjnych dachu (zmiana do §. 38. alegat B.)

W §. 61. projektujemy odmienne przepisy co do kompetencji władz przy budowlach państwowych i krajowych, jak to w ustawach budowlanych innych miast stołecznych zawarowanem jest. — Postanowienie to usuwa niestosowność, ażeby Władze krajowe i państwowe co do zachowania przepisów niniejszej ustawy podlegały więcej, aniżeli to nieodzownem jest z samej natury rzeczy, nadzorowi miejscowych władz gminnych, — w skutek czego łatwo zająć mógłby wypadek, iż wchodziłyby w położenie zanoszenia same do siebie rekursów przeciw postanowieniom władz gminnych i rozstrzygania tych rekursów przez samych siebie wnoszonych.

Wreszcie przytaczamy w tymże §. postanowienie, że c. k. Namiestnictwo jest władzą powołaną do orzekania w pierwszej instancji co do wywłaszczeń (zmiana do §. 61. alegat B.)

Wreszcie wypada jeszcze nadmienić, że w reskrypcie do L. 3410/M.J. domaga się p. Minister, ażeby przy oznaczeniu grubości murów ceglanych dodać słowa: „Te wymiary odnoszą się do murów nietynkowanych.“

Atoli zdaniem techników odpowiedniej byłoby nie zamieszczać tego postanowienia w ustawie, albowiem grubość murów nietynkowanych, wykonanych starannie i z foremnej cegły, będzie nieco mniejszą od podanych wymiarów.

Jedynie źle wykonane mury (szerokie fugi, niedopasowane i nieforemne cegły) mogą mieć grubość nieco większą.

Podane wymiary w projekcie ustawy dla miasta Krakowa przedstawiają średnią grubość murów tynkowanych i nietynkowanych, a ujednostajnienie tych cyfr (wprowadzając bardzo nieznaczną i przewidzianą niedokładność) w obliczeniu znacznie upraszcza i ułatwia rachunek.

W reskrypcie swym do L. 3410/M.J. domaga się p. Minister, żeby zastrzedz c. k. Rządowi prawo rozstrzygania rekursów nawet w sprawach własnego zakresu działania w wypadkach: jeżeli ustawy zostały naruszone lub mylnie zastosowane (§. 117. statutu dla miasta Krakowa) i prawo nadzoru, o którym traktuje §. 116. i 117. statutu.

Atoli Wydział krajowy wykazał w swem sprawozdaniu do L. 37.696. zawierającym projekty do zmian w ustawie gminnej i ustawie o Reprezentacji powiatowej, jakie niestosowności wypływają właśnie z tych postanowień, że władze rządowe mają rozstrzygać rekursy nawet w sprawach własnego zakresu działania, jeżeli ustawy zostały naruszone lub mylnie zastosowane.

W pomienionym projekcie dąży Wydział krajowy właśnie do usunięcia tych niestosowności z ustawy gminnej, nie może przeto zamieszczać ich w ustawie budowniczej. A nie będzie żadna zachodzić sprzeczność między ustawą budowniczą a §. 118. statutu, albowiem wedle zasady, że późniejsza ustawa znosi poprzednią, nie będzie §. 118. obowiązywać w sprawach budowniczych, gdyż ustawa budownicza zawiera odmiennie postanowienia.

Co do prawa nadzoru zaś rzecz się ma zupełnie inaczej, pod tym względem nie zawiera ustawa budownicza żadnych a tem mniej odmiennych postanowień, przeto §§. 116 i 117 statutu, przyznające c. k. Rządowi prawo nadzoru we wszystkich sprawach, przyznają to prawo i dla spraw budowniczych — pozostaną więc i nadal w pełnej mocy. Zbytecznym przeto jest wyraźnie zamieszczać takie postanowienie w ustawie.

Z powyższego krótkiego uzasadnienia nielicznych zmian Wysoki Sejm powziąć raczy, że Wydział krajowy jak z jednej strony szczegółowo zastanawiał się nad tą sprawą, tak z drugiej strony projektuje tylko takie odmiennie postanowienia od pierwotnego projektu uchwalonego przez Radę miejską, za którymi ważne powody przemawiają, gdyż Rada miejska, jako instytucja najlepiej obznajomiona z miejscowymi potrzebami i stosunkami miasta Krakowa, niezawodnie najlepiej uwzględniła te potrzeby i stosunki.

Wydział krajowy wnosi zatem :

- A/.** Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony po **A/.** projekt ustawy budowniczej dla miasta Krakowa i przedmieść jego ze zmianami przez Wydział krajowy projektowanymi pod **B/.**

Z Rady Wydziału krajowego.

We Lwowie dnia 3. Września 1878.

Marszałek krajowy
Ludwik hr. Wodzioki w. r.

Sprawozdawca
Dr. Franciszek Smolka w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

budownicza dla kr. gł. miasta Krakowa i jego przedmieść.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego król. Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Król. gł. miastu Kraków wraz z jego przedmieściami nadają załączoną ustawę budowniczą.

Art. II.

Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc swoją dotychczasowe przepisy pod względem budowy dla miasta Krakowa.

Art. III.

Przeprowadzenie tej ustawy polecam Memu ministrowi spraw wewnętrznych.

T r e ś ć.

Dział I.

Pozwolenie na budowę.

- §. 1. Pozwolenie na prowadzenie budowy.
- §. 2. Postanowienie wyjątkowe.
- §. 3. Doniesienie o budowie.
- §. 4. Prośba o pozwolenie.
- §. 5. Treść planu budowy.
- §. 6. Format planu budowy.
- §. 7. Wymogi w obec sąsiadów.
- §. 8. Udzielenie pozwolenia.
- §. 9. Pozwolenie na budowy przemysłowe.
- §. 10. Odstąpienie od zatwierdzonego planu.
- §. 11. Przechowanie pozwolenia i planu.
- §. 12. Ważność udzielonego planu.

Dział II.

Postanowienia szczegółowe o budowiach.

A. Dozór techniczny i środki ostrożności.

- §. 13. Nadzór budowniczego.
- §. 14. Rozpoczęcie budowy i środki ostrożności.
- §. 15. Składanie materyałów budowlanych.

B. Kształt i położenie budowy od strony ulicy.

- §. 16. Linia uregulowania ulic.
- §. 17. Położenie budowy.
- §. 18. Wysokość domów.
- §. 19. Balkony i galerye.
- §. 20. Części domów na chodnik wysunięte.
- §. 21. Facyaty.
- §. 22. Rynny dachowe.
- §. 23. Oparkanie.

C. Kształt budowy od strony podwórca i granic ościennych.

- §. 24. Dziedzińce.
- §. 25. Przejazdy i sienie główne.
- §. 26. Studnie.
- §. 27. Odległość ścian i otworów od granic ościennych i wspólność murów.

D. Konstrukcja budowy.

- §. 28. Rusztowanie.
- §. 29. Obciążenie materyałów i gruntu.
- §. 30. Ograniczenie użycia materyałów.

- §. 31. Rozmiary cegieł.
- §. 32. Ściany murowane pruskie i drewniane.
- §. 33. Grubość murów.
- §. 34. Mury ogniochronne.
- §. 35. Sklepienia i belkowania.
- §. 36. Schody.
- §. 37. Ogniska otwarte, kuchnie, piece i wędzarnie.
- §. 38. Kominy.
- §. 39. Dachy, gzymsy, dymniki i latarnie.
- §. 40. Ganki zewnętrzne.

E. Warunki, jakim odpowiadać mają mieszkania.

- §. 41. Rozmiary pokoi.
- §. 42. Mieszkania w piwnicach i mieszkania strychowe.
- §. 43. Mieszkania podziemne parterowe.
- §. 44. Przewietrzanie kuchni.
- §. 45. Gazomierze.

F. Podrzędne części mieszkań i budynki gospodarskie.

- §. 46. Składy na opał.
- §. 47. Wychodki, zlewy, doły kloaczne i kanały.
- §. 48. Budynki gospodarskie, zbiorniki nawozowe i szopy otwarte.

G. Budynki przemysłowe.

- §. 49. Przepisy ogólne.
- §. 50. Przepisy szczegółowe.

Dział III.

Postępowanie po ukończeniu budowy.

- §. 51. Ogłędziny budowy przed wyprawieniem.
- §. 52. Pozwolenie na zamieszkanie lub używanie budynku nowego.
- §. 53. Uprzątnienie materiału po ukończeniu budowy.

Dział IV.

Utrzymanie istniejących budynków i naprawy tychże.

- §. 54. Utrzymanie budowli.
- §. 55. Budynki zawaleniem grożące.
- §. 56. Wstrzymanie przez dłuższy czas rozpoczętej budowy.
- §. 57. Naprawy dachów gątownych.
- §. 58. Zmiana studni.

Dział V.

Przepisy karne.

- §. 59. Wysokość kary.

Dział VI.

Władze czuwające nad wykonaniem niniejszej ustawy.

- §. 60. Władze.
- §. 61. Pierwsza instancya.
- §. 62. Druga instancya we własnym zakresie gminy.
- §. 63. Druga instancya w poruczonym zakresie działania.
- §. 64. Trzecia instancya.
- §. 65. Termin do rekursu.

Dział VII.

Postanowienie wyjątkowe.

- §. 66. Budynki dotychczasowe.

Dział I.

Pozwolenie na budowę.

§. 1.

Pozwolenie na prowadzenie budowy.

Na prowadzenie budowy w obrębie miasta Krakowa i przedmieść, a w szczególności na budowę nowych, przebudowanie i powiększenie istniejących już budynków lub też wykonywanie w ostatnich zmian takich, które na moc i trwałość budynków, bezpieczeństwo ogniowe, względy sanitarne, zewnętrzny kształt lub nareszcie na prawo sąsiadów wpływ wywierają, potrzeba pozwolenia Magistratu.

Mianowicie wymaga tegoż pozwolenia :

- a) urządzenie wszelkiego rodzaju nowych ognisk lub kominów ;
- b) odnowienie lub zmiana wiązania dachowego ;
- c) budowa studzien, wodociągów, zbiorników na wodę i urządzenie lodowni, jakoteż wykonywanie wykopów ;
- d) budowa szluz i dołów kloaczných, również wykonywanie wszelkich robót mających styczność ze ściekami, kanałami, stawami, rowami i rzekami publicznymi, lub też dotyczących nawodnienia i osuszenia ;
- e) rozebranie budowli lub jego części, nakoniec odgraniczenie gruntów.

§. 2.

Postanowienie wyjątkowe.

Ustawa niniejsza nie narusza w niczem praw, jakie służą władzom wojskowym przy budowlach fortyfikacyjnych i przepisów, jakie obowiązują przy budowach wodnych, kolejowych i przy budowach w pobliżu kolei żelaznych, o ile one odmienne postanowienia zawierają.

§. 3.

Doniesienie o budowie.

O pomniejszych zmianach lub naprawach, które pod wymienione w §. 1. przypadki nie podpadają, należy zawiadomić komisarza właściwego obwodu.

W razach wątpliwych komisarz zda sprawę miejskiemu urzędowi budowniczemu, który mocen jest, wykonanie robót, jeżeli je za podpadające pod §. 1. uzna, na właściwej drodze wstrzymać i postąpienia w myśl §. 4. zażądać.

§. 4.

Prośba o pozwolenie.

Prośbę o pozwolenie na budowę przed rozpoczęciem tejże wnieść należy do Magistratu popartą planami.

Na żądanie Magistratu złożyć należy wykaz tytułu własności gruntu, na którym budowa ma być wykonaną lub też przyzwolenie albo pełnomocnictwo właściciela.

Jeżeli grunt na zabudowanie przeznaczony ma być na kilka osobnych własności podzielony, należy przedewszystkiem potwierdzenie planu działów uzyskać. Tym celem właściciel gruntu przy załączeniu wyciągu hipotecznego przedłożyć plan sytuacyjny zamierzonego podziału w dwóch egzemplarzach w myśl §§. 5 i 6 wykonanych. Plan ten winien obejmować liczby parcel katastralnych i dokładne wymiary całej powierzchni gruntu do podziału przeznaczonego, jakoteż każdego z osobna działu.

§. 5.

Treść planu budowy.

Plan budowy winien być w dwóch egzemplarzach kolorowanych przedłożony i obejmować:

- a) plan sytuacyjny oznaczający dokładnie granice gruntu pod zabudowanie przeznaczonego, znajdujących się na nim budowli, położenie ościennych realności z wymianieniem ich właścicieli i liczb konskrypcyjnych lub katastralnych, oraz wykazujący kierunek ulicy lub placu i przeciwległych zabudowań z uwidocznieniem linii upiększenia;
- b) plan niwelacyjny zawierający niwelację podłużną środka drogi i chodnika przed gruntem przeznaczonym na zabudowanie, oraz niwelację poprzeczną przez środek zamierzonej budowy; nakoniec wysokości progów tak nowej budowli jakoteż przyległych realności, z liczebnem oznaczeniem miar.

Jeżeli budowa w bliskości Wisły lub Rudawy ma być prowadzona, winien być na planie wykazany poziom najwyższego i najniższego stanu wody.

- c) rzuty poziome wszystkich piąter wraz z piwnicami i poddaszem, przekrój poprzeczny a w razie potrzeby i podłużny, oraz facyatę budynku od strony ulicy z oznaczeniem wysokości sąsiednich domów.

Na planie piwnic mają być uwidocznione doły kloaczne, kanały domowe, połączenie ich z kanałem głównym, ich przekrój poprzeczny i spadek, oraz ścieki i studnie.

Na planie poddasza należy nakreślić oprócz wiązania wszystkie mury strychowe, kominowe i ogniochronne.

Ważniejsze rozmiary, a mianowicie: powierzchnia całej realności, odstęp budynku od ulicy i ościennych zabudowań, grubość murów i wymiary ubikacji winny być liczbami dokładnie oznaczone.

Niezwykłe konstrukcje, mianowicie żelazne, należy szczegółowo nakreślić i na żądanie moc ich statycznym rachunkiem wykazać.

Do napraw lub zmian częściowych wystarcza przedłożenie planu tej części budynku, która ma być przeistoczona.

Plany mają być przez właściciela i projektującego budowę podpisane.

§. 6.

Format planów budowy.

Plany winny być rysowane na trwałym papierze lub płótnie, a pod względem rozmiarów odpowiadać dwom formatom, to jest: większemu, 64 centymetrów długości a 48 centymetrów szerokości mającemu, lub mniejszemu, który ma 48 centymetrów długości a 32 centymetrów szerokości.

Plany rozpołożenia i niwelacyjne winny być kreślone wedle podziałki 1 : 500 czyli 1 cm. = 5 m., z wyjątkiem wysokości, które przedstawione być mają w stosunku 1 : 50 czyli 1 cm. = 0.5 m. Dorzutów poziomych, pionowych i przekrojów zastosować należy podziałkę 1 : 100 czyli 1 cm. = 1 m. Szczegółowe i konstrukcyjne plany wymagają podziałki takiej, aby mogły być z wszelką dokładnością rozpoznawane, a zatem przynajmniej 1 : 20 czyli 1 cm. = 0.2 m.

§. 7.

Wymogi w obec sąsiadów.

Na wniesione podanie o udzielenie pozwolenia na budowę zarządzi Magistrat w najkrótszym czasie, a najdalej w dniach 30 celem zbadania projektu komisję złożoną z administracyjnego i technicznego urzędnika Magistratu i komisarza obwodu. Komisja odbywa się w ogólności na miejscu budowy. Magistrat może jednak zarządzić komisję w urzędzie, wszakże i w tym razie służy interesowanym stronom prawo żądania oględzin na miejscu.

Do komisji mają być zawezwani: właściciel przeprowadzić się mającej budowy albo jego pełnomocnik, sąsiedzi i w ogóle wszyscy, których zamierzona budowa dotyczy może.

Komisja starać się będzie o usunięcie przeszkód w drodze dobrowolnej ugody.

W protokole komisji wniesione zarzuty a w danym razie i ich załatwienie winny być dokładnie streszczone, a protokół przez obecnych podpisany.

Od przepisanego powyżej zarządzenia komisji można odstąpić, jeżeli podający przedłoży uwierzytelnione piśmienne zezwolenie osób interesowanych.

§. 8.

Udzielenie pozwolenia.

Na podstawie protokołu w §. 7. wzmiankowanego i planów w §. 5. przepisanych, Magistrat wyda najpóźniej w dniach 14 orze-

czenie, czy pozwolenie na budowę w ogóle, lub też pod pewnymi warunkami z zastrzeżeniami udzielone być może.

Gdyby protokół komisji zawierał zarzuty z tytułu prawa prywatnego pochodzące, Magistrat przy zatwierdzeniu planów udzielić może pozwolenie na budowę, o ile względy policyjno-budownicze na przeszkodzie nie staną, odsyłając strony z ich zarzutami prywatnej natury do drogi prawa.

Magistrat odmówić może pozwolenia na budowy na gruncie niemającym z ulicy lub z placów publicznych przystępu, jakiego wymaga bezpieczeństwo od ognia.

Zmiany poczynione przez Magistrat w przedłożonym planie budowy, w wydanym pozwoleniu wyraźnie wykazane być winny. Oba egzemplarze planu, z których jeden pozostaje w ręku władzy, drugi zaś zwróconym będzie budującemu, zaopatrzone zostaną odpowiednią klauzulą, obejmującą orzeczenie zatwierdzenia.

O udzieleniu pozwolenia na budowę zawiadomieni będą sąsiedzi i wszystkie strony interesowane, oraz urząd budownictwa miejskiego.

W razie wniesionego rekursu budowa aż do rozstrzygnięcia ani rozpoczęta, ani dalej prowadzona być nie może.

Właściciel, a względnie kierujący budową obowiązany jest ściśle zastosować się do planu zatwierdzonego i orzeczeń, w udzielonym pozwoleniu zawartych.

Budowy przed otrzymaniem pozwolenia rozpoczynać nie wolno. Przepis ten obowiązuje nawet i wtedy, gdy właściciel do prowadzenia budowy przez Władze zagniony został.

§. 9.

Pozwolenie na budowy przemysłowe.

Przy udzielaniu pozwolenia na budowy przeznaczone na fabryki, rękodzielnie, lub inne przedsiębiorstwa Magistrat stosuje się do wyjątkowych przepisów Ustawy przemysłowej z dnia 20. Grudnia 1859 L. 227 D. P. P.

§. 10.

Odstąpienie od zatwierdzonego planu.

Zmiany w czasie budowy w pierwotnie przyjętym planie wymagają ponownego zatwierdzenia Magistratu.

§. 11.

Przechowanie pozwolenia i planu.

Pozwolenie wraz z zatwierdzonym planem winno się znajdować na miejscu budowy, gdzie na każde żądanie władzy ma być okazane.

§. 12.

Ważność udzielonego pozwolenia.

Jeżeli od czasu uzyskanego pozwolenia dwa lata upłynęły a budowy nie rozpoczęto, albo też rozpoczęta przez dwa lata przerwano, budujący obowiązany jest postarać się o ponowne zatwierdzenie planu.

Przekroczenie tego postanowienia uważane będzie jako rozpoczęcie budowy bez pozwolenia i pociąga za sobą bezzwłoczne wstrzymanie roboty.

Dział II.

Postanowienia szczegółowe o budowlach.

A. Dozór techniczny i środki ostrożności.

§. 13.

Nadzór budowniczego.

Prowadzenie budowy przez nieuprawnionych i bez nadzoru budowniczego jest wzbronione; za przekroczenie tego przepisu tak właściciel, jakoteż nieuprawnieni do prowadzenia budowy ulegną prócz odpowiedzialności ustawami karnymi określonej, karze ustawą niniejszą przepisanej. Kierujący budową odpowiedzialnym jest w obec władzy osobiście za jakość roboty i materiału, tudzież i zarządzenie potrzebnych środków bezpieczeństwa, w którym to celu przed rozpoczęciem budowy złoży w urzędzie budownictwa miejskiego odpowiednią deklarację.

O każdej zmianie kierującego budową zawiadomi właściciel urząd budownictwa miejskiego w przeciągu 24 godzin.

§. 14.

Rozpoczęcie budowy i środki ostrożności.

O dniu rozpoczęcia budowy kierujący zawiadomi na 24 godzin pierwszej urząd budowniczy miejski i komisarza właściwego obwodu.

Każdą większą budowę w śródmieściu i głównych ulicach przedmieść, należy na czas jej trwania zamknąć od ulicy parkanem i ustawić stosowne znaki ostrzegające.

Miejsca na ulicy, w których materiały do budowli, ziemia, narzędzia i t. p. są złożone, albo drogi i place publiczne rozkopane, winien kierujący budową nocną porą latarniami oświetlić a w razie potrzeby straż postawić.

§. 15.

Składanie materiałów budowlanych.

Na złożenie materiału budowlanego na ulicach i placach publicznych w bliskości miejsca budowy, równie i na wysunięciu parkanu na ulicę w każdym szczegółowym przypadku zezwolenie Magistratu jest konieczne.

W razie udzielonego zezwolenia Magistrat oznaczy wysokość opłaty od zajmowanego miejsca na złożenie materiałów na podstawie taryfy, przez Radę miasta postanowionej.

Gaszenie wapna na ulicach i placach publicznych zakazuje się bezwzględnie; do zarabiania zaś zaprawy tamże potrzeba szczegółowego pozwolenia Magistratu.

Wykop z fundamentów i rumowiska należy natychmiast wywozić. Burząc mury od strony ulic lub placów, gruz, rumowisko, drzewo i t. p. tak zwanemi trąbami lub za pomocą innych mechanicznych środków po poprzednim zwilżeniu spuszczać należy.

B. Kształt i położenie budowy od strony ulic.

§. 16.

Linia uregulowania ulic.

Jeżeli dla uregulowania ulicy wypadnie cofnąć budowę po za dotychczasową linię albo też naprzód wysunąć, natenczas strony porozumieją się względem wysokości wynagrodzenia za grunt zajęty.

Gdyby układ w drodze ugody dobrowolnej nie przyszedł do skutku, linia uregulowania ulicy mimo tego zostanie ustanowiona przez Magistrat, z pozostawieniem stronie wolności odwołania się do wyższej władzy państwowej. Oznaczenie wynagrodzenia za grunt zajęty pozostawia się sądowemu orzeczeniu.

§. 17.

Położenie budowy.

Od strony ulicy tylko główne budynki i mieszkania mogą być stawiane, wszystkie zaś podrzędne budowle mieścić się winny w podwórzu.

Stawianie budynku w pewnej odległości po za kierunkiem linii ulicy wyjątkowo dozwolone być może, jeżeli

- a) budynek co najmniej 3 metry po za linią wedle przepisów dotyczących budynków frontowych postawiony będzie;
- b) sposób odgraniczenia od strony ulicy będzie zdaniem władzy odpowiadał napiększeniu miasta.

§. 18.

Wysokość domów.

W ulicach głównych niewolno od strony ulicy stawiać domów poziemych (parterowych).

Pałacyki ozdobnej architektury po za kierunek ulicy cofnięte, mogą być wyjątkowo w całości, lub częściowo jako budynki poziemy (parterowe) stawiane.

Domy jednopiętrowe mogą być wszędzie stawiane.

Domy dwa-lub więcej piętrowe wolno tam tylko stawiać, gdzie ich wysokość nie przewyższa szerokości ulicy w tem miejscu.

Wolno jednakże przy ulicach, których szerokość 12 metrów nie dochodzi, stawiać domy na 15 metrów wysokie, lub budować dom nowy w wysokości dawniejszego.

Jeżeli domy cofnięte są od ulicy w myśl §. 17., można zwiększyć ich wysokość w miarę szerokości odstepu.

Wysokość domów mierzy się od najwyższego punktu chodnika do górnej krawędzi gzymsu głównego; przy domach narożnych w oczeniu wysokości trzymać się należy szerszej ulicy.

Pozwolenia do budowy domu wyższego nad 3 piętra, licząc półpiętra służące na mieszkanie, a nie licząc takichże poddasz (mansard), Magistrat odmówić może.

§. 19.

Balkony i galerye.

Balkony lub ganki wsparte na krokwach nie mogą występować nad 1.25 m. przed front budynku.

Zamknięte balkony tylko w ulicach co najmniej 12 m. szerokości urządzone być mogą.

Balkony mają być przynajmniej 3 m. nad poziomem chodnika na podstawach z materiału ogniotrwałego z takiemiż poręczami urządzone.

Pałacyki ozdobnej architektury w ogrodach położone, mogą mieć balkony drewniane.

§. 20.

Części domu na chodnik wysunięte.

Urządzenie piwnic pod publiczną ulicą lub placem, daszków okapowych, stopni występujących, krat naprzód wysuniętych, poręczy i drzwi na zewnątrz się otwierających, o ile przechodzą linię zakreśloną ulicy lub placu, jest wzbronione.

Istniejące obecnie daszki okapowe winny być rynnami zaopatrzone.

Na urządzenie wystaw sklepowych, których wyskok 25 cm. przewyższać nie powinien, potrzebne jest zezwolenie Magistratu.

Okna i okiennice wychodzące na ulicę a niewzniesione na chodnik najniższą swą krawędzią przynajmniej na 2.5 m., należy urządzać do otwierania na wewnątrz albo na zewnątrz, tak aby zupełnie do muru przylegały.

Szyby okien sklepowych, których dolna krawędź niżej jednego metra nad chodnikiem się znajduje, winny być w tejże wysokości metalowym prętem zabezpieczone.

Występ cokołu po za linię ulicy dozwala się aż do 10 cm. Powiększenie tej miary albo wysunięcie na chodnik wyskoków (ryzalitów) bram ozdobnych, filarów, kandelabrow i t. p., może być tylko wyjątkowo dla względów architektonicznych dozwolone.

§. 21.

Facyaty.

Frontowa facyata budynku winna odpowiadać zasadom estetycznym i architektonicznym.

Do malowania nie należy używać barwy szpecącej lub wzroku szkodliwej.

Wykończenie budowy a względnie wyprawienie zewnętrzne najpóźniej w dwa lata od daty pozwolenia na zamieszkanie dokonane być winno pod nadzorem budowniczego.

§. 22.

Rynny dachowe.

Domy frontowe przy ulicach i placach publicznych winny być zaopatrzone nad okapem gzymsu głównego rynnami ogniotrwałymi, przynajmniej 25 cm. szerokiemi.

Rury spustne metalowe mają mieć co najmniej 13 cm. średnicy a wylot ich wedle możliwości ma być spuszczanym do kanału podziemnego, a gdzie wpuszczenie to nie da się zastosować, rura spustna winna dosięgać poziomu chodnika lub bruku.

§. 23.

Oparkanie.

Puste grunta przeznaczone pod budowę domów winny być oparkanie, ogrody zaś przytykające do ulic publicznych winny być w śródmieściu murem lub ozdobnemi sztachetami, a na przedmieściach przynajmniej parkanem obwiedzione.

C. Kształt budowy od strony podwórca i granic ościennych.

§. 24.

Dziedzińce.

W każdym domu znajdować się winien porządnie wybrukowany lub wyszabrowany dziedziniec z wybrukowanymi ściekami dla spływu wody.

Dziedziniec winien być najmniej 5.5 m. szeroki, obszar zaś jego ile możliwości obejmować piątą część zabudowanej powierzchni okalającego go domu.

Prócz dziedzińca głównego założone boczne dziedzińczyki, li tylko do oświetlenia ubikacji służące, mają obejmować najmniej 12 m. kw.

Jeżeli ubikacje te nie są zamieszkane, można wyjątkowo pozwolić na zmniejszenie dziedzińca aż do 6 m. kw.

§. 25.

Przejazdy i sienie główne.

W domach, po za którymi na dziedzińcu oficyny wzniesione być mogą, przejazdy urządzone być winny.

Przejazd ma być zasklepiony i mieć najmniej 2.5 m. szerokości a 3 m. wysokości.

Sienie wchodowe przynajmniej 2 m. szerokie być winny.

§. 26.

S t u d n i e.

Każda realność winna mieć urządzoną studnię z pompą.

§. 27.

Odległość ścian i otworów od granic ościennych i wspólność murów.

Każda budowa winna albo bezpośrednio do sąsiedzkiej przypierać albo też przynajmniej 5 m. od tejże być oddalona.

Okna i inne otwory w ścianach od ulicy lub dziedzińca, przylegających do ościennej granicy, winny być odległe przynajmniej na 70 cm., a balkony przynajmniej na 3 m. od linii granicznej.

Każdy dom winien mieć własne mury główne, jeżeli jednak zachodzi potrzeba budowania muru wspólnego, a na wyprowadzenie tegoż, użytkowanie i utrzymywanie wspólne sąsiedzi między sobą się zgadzają, mur taki dozwolonym być może, wykonać go zaś należy jako mur zewnętrzny belkami obciążony w myśl §. 33.

D. Konstrukcja budowy.

§. 28.

Rusztowania.

Rusztowania winny mieć moc odpowiednią swej wysokości i tak być stawiane, iżby od wywrotu były bezpieczne.

Ustawianie drabin na rusztowaniach dla zyskania dostępu jest wzbronione, natomiast należy ich piętra silnymi schodami rusztowań (sztagami) ze sobą połączyć.

Rusztowania wiszące winny być dostatecznie zabezpieczone i opatrzone poręczą.

§. 29.

Obciążenie materiałów i gruntu.

Obciążenie kwadratowego centymetra przekroju nie powinno przenosić:

1. w murze z cegły na zaprawie wapiennej 6 kilo;
2. w murze z cegły silnie wypalanej na zaprawie cementowej 11 kilo;
3. w drzewie jodłowem 55 kilo;
4. w drzewie sosnowem 70 „
5. w żelazie kutem 750 „
6. w żelazie lanem 250 lub 500 kilo, stosownie do tego, czy ono stawiać ma opór sile wydłużającej czy też skracającej.

Metr kwadratowy rodzimego gruntu (calia) co najwięcej 25.000 kilo obciążyć można.

W domach mieszkalnych metr kwadratowy belkowań wraz z ciężarem przypadkowym na 650 kilo, sześciennych zaś metr muru na 1600 kilo oceniać należy.

§. 30.

Ograniczenie użycia materiałów.

Władzy służy prawo usunięcia i zniszczenia złego materiału na koszt dostawcy, zakazania słabych konstrukcyi i zburzenia lub wstrzymania budowy części wadliwej.

W czasie mrozów spoistość zaprawy niszczących, robót murarskich wykonywać niewolno.

§. 31.

Rozmiary cegiel.

Rozmiary zwykłej cegły wypalanej mają wynosić:

- 29 cm. długości,
- 14 „ szerokości,
- 6.5 „ grubości.

§. 32.

Ściany murowane, pruskie i drewniane.

Ściany tak zewnętrzne jak i wewnętrzne domów mieszkalnych, stajen i wszelkich budynków piętrowych, jakoteż takich, w których ogniska mają być urządzone, powinny być w całej wysokości z kamienia lub cegły murowane.

Wyjątki stanowią:

- A. ściany pruskie, to jest z drzewa i cegły,
 - a) jako ściany wewnętrzne działowe podrzędne, gdzie wyprowadzenie muru ceglanego napotyka na trudności;
 - b) jako ściany zewnętrzne do granic ościennych niedotykające, najwięcej 5 m. wysokie w budynkach bez ogniska w dziedzińcu stojących, n. p. wozowniach, magazynach, drwalniach i t. d.;
- B. ściany drewniane z dwóch warstw tarcic w krzyżujących się kierunkach zbitych, w przypadku pod A. a przewidzianym;
- C. ściany drewniane, w pomniejszych budynkach wolno stojących, n. p. altanach ogrodowych, gołębnikach, kręgielniach, równie jak i w budynkach czasowych, których przeciąg trwania ściśle jest ograniczony.

Wszystkie rodzaje ścian wewnętrznych wyżej wymienionych winny być po obu stronach wyprawione. Co do zewnętrznych postanowi władza w każdym wypadku.

§. 33.

Grubość murów.

Grubość murów kamiennych winna najmniej 65 cm. wynosić.

Grubość murów ceglanych zastosować należy do rozmiarów cegły w ten sposób, iż szerokość cegły „przez głowę“ położonej jako najniższa jednostka miary ma być uważana.

Wynika z tego grubość murów jak następuje:

mur na	$\frac{1}{2}$	cegły	równa się	15 cm.
„ „	1	„	„	30 „
„ „	$1\frac{1}{2}$	„	„	45 „
„ „	2	„	„	60 „
„ „	$2\frac{1}{2}$	„	„	75 „
„ „	3	„	„	90 „ i t. d.

Mury zewnętrzne najwyższego piętra belkami obciążone, mają mieć przy rozpiętości pokoi 6.5 metrów nieprzechodzącej, grubości przynajmniej 45 cm. ($1\frac{1}{2}$ cegły), przy większej zaś rozpiętości pokoi grubość ta najmniej 60 cm. (2 cegły) ma wynosić.

Grubość tych murów powinna być w każdym piątrze z góry na dół licząc, o 15 cm. ($\frac{1}{2}$ cegły) powiększona.

Mury działowe najwyższego piętra belkami obciążone i mury zewnętrzne nieobciążone, mają mieć w najwyższym piątrze grubości przynajmniej 45 cm. ($1\frac{1}{2}$ cegły); grubość tych murów winna być, licząc jak wyżej, co dwa piętra o 15 cm. ($\frac{1}{2}$ cegły) powiększona.

Murom działowym belkami nieobciążonym dać należy najmniej 30 cm. (1 cegłę) grubości i rozszerzać je co dwa piętra jak wyżej.

W pokojach, których rozpiętość 6.5 m. nie przenosi, wystarcza jednakże dla murów działowych najwyższego piętra grubość 15 cm. ($\frac{1}{2}$ cegły).

W fundamentach wypada każdy mur o 30 cm. (1 cegłę) rozszerzyć.

Filary środkowe, któreby ze zwykłej cegły wykonane, należynej mocy nie miały, winny być z cegły silnie wypalanej na cemen-cie albo z kamienia lub żelaza wyrobione, co w planie uwidocznić należy.

§. 34.

Mury ogniochronne.

Pomiędzy dwoma przypierającymi do siebie poddaszami winny być prowadzone mury ogniochronne bez otworów przynajmniej na 30 cm. (1 cegłę) grube, i gdyby ich wysokość 3 m. przenosić miała, filarami wzmocnione.

Mury te 40 cm. po nad szczyt i pochyłość dachu wystawać mają.

Jeżeli długość strychu wynosi przeszło 30 m., należy go w całej szerokości również murem ogniochronnym przedzielić.

Taki przedziałowy mur ogniochronny należy zaopatrzyć otwo-rém zamykanym drzwiami żelaznymi w osadzie ogniotrwałej, szczelnie dochodzącymi.

Wpuszczenie jakichkolwiek części wiązania dachowego lub belek w mury ogniochronne jest wzbronione.

W budynkach wolno stojących, jeżeli odległość między tymiż 20 m. wynosi, stawianie murów ogniochronnych nie jest konieczne.

§. 35.

Sklepienia i belkowania.

Sklepić należy piwnice, korytarze stanowiące główne przejście w budynku, przejazdy (§. 25.), sienie główne i miejsca przeznaczone na skład wyrobów palnych.

Wszelkie inne ubikacje mogą mieć belkowania sufitowane. Podłoga w każdym piątrze ma być oddzieloną od niżej położonej powały na 8 cm. warstwą suchego rumowiska.

Na powale strychowej winna być posadzka lub polepa z materiału ogniotrwałego ułożona.

§. 36.

S c h o d y.

Schody piwniczne winny być kamienne lub na podmurowaniu z forsztów ułożone, od zewnątrz zamykane drzwiami żelaznymi lub blachą okutymi, w osadzie ogniotrwałej szczelnie dochodzącymi. Niewolno jest urządzać wchodów lub schodów do piwnic i podziem wprost z ulicy lub placu publicznego.

Każde pomieszkowanie na piątrze winno mieć z ulicy lub z podwórza jeden przynajmniej bezpośredni przystęp za pomocą schodów ogniotrwałych.

Schody są ogniotrwałe, jeżeli się znajdują w klatce od dołu do góry murowanej i jeżeli wszystkie części konstrukcyi są ogniotrwałe.

Pokrycie stopni ogniotrwałych forsztami z twardego drzewa jest dozwolone.

Szerokość schodów głównych nie powinna wynosić mniej jak 1.25 m., bocznych mniej jak 1 m., średnia szerokość stopni mniej jak 26 cm., ich wysokość 18 cm.

Komórki drewniane pod schodami, ogniska, otwory kominowe i t. d w klatce schodowej są wzbronione.

Klatka schodowa winna być oddzielona od strychu pełnym murem i sklepieniem albo sufitem.

Drzwi na strych mają być żelazne w osadzie ogniotrwałej, szczelnie dochodzące. Drzwi leżące do podnoszenia nie są dozwolone.

Przy zakładaniu schodów uważać należy, aby były należycie oświetlone.

§. 37.

Ogniska otwarte, kuchnie, piece i wędzarnie.

W miejscach, gdzie się wyrabiają lub przechowują materiały łatwo palne, ognisk otwartych urządzać nie wolno.

W ubikacjach niesklepionych należy nad ogniskiem otwartem umieścić pokrywę z materiału ogniotrwałego, 30 cm. po za krawędzie ogniska wystającą.

Podłoga przed ogniskami otwartymi, kuchniami angielskimi i piecami winna być na szerokość 40 cm. od ognia zabezpieczona, wszystkie zaś inne części drewniane budynku mają być od czeluści do nakładania paliwa służących, najmniej 60 cm. oddalone.

Piece bezpośrednio na podłodze stojące winny mieć spód na 25 cm. pełno murowany.

Piece żelazne bez nóżek mają stać na podmurowaniu 15 cm. wysokiem. Użycia rur blaszanych, zamiast kominów murowanych wewnątrz budynków i urządzania zasuwek w rurach odprowadzających dym do komina, zabrania się bezwzględnie.

Piece w piekarniach winny być dwoma oddzielnymi sklepieniami zaopatrzone, czeluście zaś mocnymi drzwiczkami żelaznymi zamykane.

Wędzarnie winny być sklepione, drzwiami żelaznymi zamykane i posadzką kamienną lub ceglana zaopatrzone.

Pręty do wieszania wędlin w kominach mają być żelazne.

§. 38.

K o m i n y.

Kominy wyprowadzić należy z fundamentów budynku albo oprzeć je na murowanych filarach, łukach lub podporach żelaznych. Na podstawach drewnianych kominów opierać nie wolno.

Kominy do przechodzenia winny mieć przekrój kwadratowy z boku najmniej 48 cm. długim.

Kominy wąskie czyli ruskie winny mieć przekrój okrągły o średnicy najmniej 15 cm.

Kominy do przechodzenia mają być urządzone nad ogniskami otwartymi, niemniej w piekarniach i wędzarniach i mieć łatwo przystępne otwory wchodowe.

W kominach szerszych nad 55 cm. należy dać przyrządy dopuszczające przechodzenia.

Kominem okrągłym o średnicy 15 cm. dym najwięcej z dwóch pieców jednego piętra ma być odprowadzany.

Kominy wąskie należy bez zmiany przekroju prowadzić ile możliwości pionowo, większe pochylenie do poziomu nad 60 stopni jest zakazane.

Jeżeli by wyjątkowo na pochylenie takie zezwolono, wtedy w miejscach, gdzie kierunek komina się zmienia, otwory urządzone i w drzwiczki żelazne zaopatrzone być mają.

Ściany kominowe mają mieć najmniej 15 cm. ($\frac{1}{2}$ cegły) grubości, którą na 30 cm. (1 cegłę) rozszerzyć należy w kominach dla większych ognisk, piekarni, wędzarni i t. p.

Każdy wąski komin winien być przy swym początku ile możliwości w piwnicy i na poddaszu w wysokości 1 m. nad polepą zao-

patrzony otworem bocznym tak szerokim jak kanał kominowy a 25 cm. wysokim.

Otwór ten ma być zamykany drzwiczkami żelaznymi, podwójnymi w ramach żelaznych w pewnej odległości od siebie osadzonemi. Drzwiczki należy oznaczyć liczbą odpowiednią mieszkania, do którego komin prowadzi.

Od wewnętrznych ścian kominowych winny być wszelkie wiązania drewniane najmniej na 30 cm., od otworów do czyszczenia zaś najmniej 60 cm. oddalone lub blachą obite.

Wewnętrzne ściany wąskich kominów należy gładko wyprawić, jeżeli nie są z cegły na ten cel formowanej murowane, lub też rrami glinianemi wyłożone.

Zewnętrzne mury kominów winny być aż do wysokości 60 cm. nad szczyt dachu wyprowadzone i od polepy strychowej począwszy aż do dachu wyprawione.

Sposób zaopatrzenia górnych wylotów kominów odprowadzających dym z większych ognisk, n. p. z piekarni, tudzież wysokość tego rodzaju kominów oznaczy władza.

§. 39.

Dachy, gzymsy, dymniki i latarnie.

Wszystkie budowle winny być kryte materiałem ogniotrwałym. Gzymsy winny być z materiału ogniotrwałego.

Okapy tylnych dachów nad gankami mają być ogniotrwałym materiałem pokryte, mogą zaś być drewniane, jednak odosobnione od dachu głównego.

Dymnik na dachach należy opatrzyć okienicami.

Latarnie, czyli klatki okien w dachu służących do pionowego oświetlenia klatek schodowych lub ubikacji, winny być ogniotrwałe i spoczywać ze wszech stron na murach po nad dach wzniesionych. Ramy okien i pręty przedziałowe mają być żelazne.

§. 40.

Ganki zewnętrzne.

Ganki stanowiące główne przejście winny być całkiem ogniotrwałe.

Ganki zewnętrzne od strony dziedzińca służące jedynie ku dogodności mieszkańców należy oprzeć na krokwistynach żelaznych i takąż balustradą opatrzyć.

E. Warunki, jakim odpowiadać mają mieszkania.

§. 41.

Rozmiary pokoi.

Wysokość pokoi mieszkalnych w miejscach sklepionych przynajmniej 3 m. w kluczu, w niesklepionych zaś przynajmniej 2.85 m. wynosić winna.

§. 42.

Mieszkania w piwnicach i mieszkania strychowe.

Piwnic niewolno obracać na mieszkania.

Zamieszkanie podziem wyjątkowo dozwolone być może, jeżeli odpowiadają przepisowi §. 41. a prócz tego:

- a) podłoga mieszkań ziemnych (parterowych) nad poziomami położonych co najmniej 2 m. po nad poziom przylegającej ulicy lub podwórca jest wzniesiona;
- b) okna mają co najmniej 1. m. wysokości;
- c) mury są z cegły mocno palonej wykonane;
- d) zewnątrz murów okalających podziemia, na mieszkania przeznaczone urządzono odpowiedni system obsuszenia gruntu.

Pozwolenie na urządzenie mieszkań strychowych udzielone być może jedynie w budynkach ogniotrwale krytych i po ścisłym zbadaniu miejscowości o tyle, o ile warunkom zdrowia i bezpieczeństwa publicznego odpowiadać będą.

§. 43.

Mieszkanie ziemne (parterowe).

Budynki na gruncie wilgotnym stawiane winny być warstwą odosobniająca 15 cm. poniżej podłogi poziomu opatrzone.

Podłogi ziemnych mieszkań w domach nowo budujących się należy układać przynajmniej o 60 cm. wyżej nad poziom ulicy istniejącej, lub założyć się mającej. Wyjątkowo dozwala się obniżenie tej miary aż do sklepów, jeżeli pod nimi są piwnice lub spód ziemny jest suchy albo sztucznie obsuszony.

Oznaczenie wysokości podłogi w budynkach wystawionych na wylew wody pozostawia się szczegółowym postanowieniom Magistratu.

§. 44.

Przewietrzanie kuchni.

Celem wypuszczania pary i niezdrowych wyciewów mają być w kuchniach pod sufitem urządzone otwory, 15 cm. w kwadrat mierzące, z osobnym kominem przewiewnym połączone i zastawką żelazną zamknięte.

§. 45.

Gazomierze.

Gazomierze nie mogą być ustawiane w ubikacjach na zamieszkanie przeznaczonych.

F. Podrzedne części mieszkań i budynki gospodarskie.

§. 46.

Składy na opał.

Składy na opał ile możności w piwnicach umieszczane być winny.

Gdzie z jakichkolwiek powodów budować piwnic wcale nie można lub tylko z trudnością, należy urządzić w dziedzińcu drwalnie odpowiedniej wielkości.

§. 47.

Wychodki, zlewy, doły kloaczne i kanały.

Wychodki powinny być murowane i nie mogą być nigdy stawiane od strony ulicy. W bliskości mieszkań poziomych i na każdym piętrze winny być komórki ustępowe urządzone w takiej ilości, iżby na dwa pomieszkani przynajmniej jedna komórka przypadała.

Rury spustowe i zlewy pomyjowe winny być z metalu lub glinki na ten cel wyrabianej zakładane.

W okolicach niemających dotąd kanałów podziemnych, urządzić należy system beczkowy do wywozu nieczystości; doły kloaczne wyjątkowo tylko dozwolone być mogą.

Przy zastosowaniu systemu beczkowego beczki winny być szczelnie wiekami zamknięte, a rury spustowe równie szczelnie w wiekach umocowane. Komórki, w których beczki się mieszczą, należy tak urządzić, iżby dwóch ludzi około beczki wygodnie poruszać się mogło, niemniej zaopatrzyć otworem dla przystępu robotników i dźwigania beczek.

Doły kloaczne mają być z cegły silnie wypalanej w dnie i bokach na cemencie murowane, wewnątrz cementu gładko wyprawione i zawierać co najmniej 7 m. sześciennych.

Doły kloaczne winny być szczelnie zakryte podobnie urządzone otworem do czyszczenia, najmniej 75 cm. w kwadrat mającym opatrzone, a dla przewiewu należy oddzielny kanał mierzący przynajmniej 15 cm. w kwadrat, po nad dach przez komórki ustępowe przeprowadzić. Nadto każda komórka ma być osobną wentylacją zaopatrzona.

Pomiędzy ścianami dołu kloaczego a murami przyległego budynku przedział przynajmniej 30 cm. pozostawiony i iłem ubity być winien.

Odległość dołów kloacznych od granicy sąsiedniej najmniej 2 m., od studzien własnych jakoteż sąsiednich najmniej 8 m. ma wynosić.

W miejscach gdzie są kanały, niewolno urządzić ścieków z dziedzińców wprost na ulicę lub plac publiczny.

Gdzie nad kanałami lub oddzielnymi śluzami urządzone są komórki kloaczne, a przytem ścieki z dziedzińców spuszczone, otwory ka-

nałowe w dziedzińcach winny być okratowane, a jako wyłącznie do użytku prywatnych służące, kosztem właścicieli utrzymywane.

Doły na śmiecie winny być murowane z przegrodą na popiół i śmiecie i ogniotrwale zamykane, górna ich krawędź winna być nad poziom najmniej 30 cm. wzniesiona.

Urządzanie dołów pochłonnych jest zabronione.

§. 48.

Budynki gospodarskie, zbiorniki nawozowe i szopy otwarte.

Stajnie i obory, nad którymi pomieszkania się znajdują, winny być sklepione a przewiewy w tychże tak urządzone, aby żadna część mieszkalna na niezdrowe i nieprzyjemne wyziewy nie była narażona.

Składy na słomę i siano i t. p. należy od innych budynków ub ubikacyi murami ogniochronnymi w myśl §. 34. oddzielić.

Ścieki stajenne nie powinny gruntu zanieczyszczać a odpowiadać warunkowi §. 47.

Zbiorniki nawozowe należy urządzać tak, jak doły kloaczne (§. 47).

Szopy otwarte na murowanych lub drewnianych słupach bez powały, winny mieć pokrycie ogniotrwale (§. 39), a przypierając do sąsiedniego budynku być od strony sąsiedniej murem ogniochronnym zasłonięte.

G. Budynki przemysłowe.

§. 49.

Przepisy ogólne.

Budynki, które za przemysłowe uważać należy, wymienia §. 33. Ustawy przemysłowej z dnia 20. Grudnia 1859 r. L. 227. D. P. P.

Budynki przemysłowe, w których większe ogniska są zakładane a mianowicie: gorzelnie, fabryki wszelkich wysokowych napojów, browary, potażarnie, olejarnie i podobne fabryki chemiczne w śródmieściu stawiane być nie mogą.

Pracownie ogni sztucznych, fabryki zapalek, cegielnie, piece wapienne, ani w obrębie miasta ani na przedmieściach nie mogą być zakładane.

Zakłady przemysłowe są albo odosobnione albo nieodosobnione.

Odosobnione budynki są te, których każda część od innych budynków i granic sąsiednich przynajmniej na 20 m. a w razie przypierania do innego zakładu przemysłowego od tegoż przynajmniej 10 m. jest odległa.

Zabudowanie takiego odstępu jest bezwarunkowo zakazane.

Jednopiętrowe budynki przemysłowe odosobnione, w których nie wyrabiają się ani przechowują przedmioty łatwo zapalne, mogą

być z wyjątkiem ścian kominowych i przypierających do ulic publicznych ze ścian pruskich stawiane.

Zakłady przemysłowe nieodosobnione, to jest położone bliżej innych budynków lub granic sąsiednich niż na 20 m., jakoteż wszystkie domy mieszkalne w zakładach przemysłowych w ogóle, podlegają warunkom niniejszą ustawą dla zwykłych budynków przepisany.

§. 50.

Przepisy szczegółowe.

Wszystkie budynki przemysłowe bez względu na to, czy są odosobnione lub nie, podlegają następującym przepisom:

- a) kotły parowe w oddzielnych budynkach winny być umieszczone, gdzie zaś to być nie może, należy miejscowości te murem najmniej 60 cm. (2 cegły) grubym odosobnić; nad kotłami ani sklepien, ani pował urządzać niewolno;
- b) co do kominów fabrycznych, dane będą w szczegółowych przypadkach odpowiednie postanowienia;
- c) pracownice winny mieć najmniej 3. m. wysokości i być odpowiednio przewietrzane;
- d) odpływy nieczystości i odchodów fabrykacyi należy tak urządzać, iżby sąsiadom przykrymi lub szkodliwymi stać się nie mogły;
- e) za moc i trwałość budynków, w których wyroby lub płody surowe się przechowują, albo w których maszyny są ustawione, odpowiedzialny jest właściciel;
- f) podłoga piątra wyższego może służyć zarazem za powałę piątra niższego i może nie być sufitowana;
- g) ściany działowe z wyjątkiem miejsc, w których się wyrabiają lub przechowują przedmioty łatwo zapalne, mogą być z drzewa budowane;
- h) wiązanie dachowe może być bezpośrednio na belkach powałowych najwyższego piątra oparte;
- i) w każdym budynku przemysłowym piętrowym winny być urządzone schody, w klatce ogniotrwałej, takimże stropem pokrytej w ten sposób, ażeby ich odległość od żadnego punktu budynku nie wynosiła więcej jak 40 m. Schody te mają być najmniej 1.2 m. szerokie, jeżeli w razie niebezpieczeństwa służyć mają dla ratunku niewięcej jak 50 osób. Na każde 50 osób więcej winna szerokość schodów o 0.15 m. być powiększona.

Dział III.

Postępowanie po ukończeniu budowy.

§. 51.

Oględziny budowy przed wyprawieniem.

Skoro w nowych budowlach i większych przybudowaniach mury i ściany, belki, powały, dachy, sklepienia i ogniotrwałe schody będą ukończone, należy o tem Magistratowi donieść, celem zarządzenia oględzin przez komisję złożoną z technicznego urzędnika Magistratu i komisarza właściwego obwodu.

Komisya ta najpóźniej w dniach 8 od dnia zawiadomienia odbyć się winna.

W terminie do tego wyznaczonym bezpieczny dostęp do wszystkich części domu urządzony być winien.

Wszystkie konstrukcye żelazne niewyjmując kotwi (ankrów) winny być o ile możności odkryte, otwory okien i drzwi niczem niezaskłonięte.

Jeżeli oględziny komisji, przy której właściciel lub jego zastępca i kierujący budową obecni być winni, wykazą ważne usterki, które usunąć wypada, lub jeżeli zastrzeżeń poczynionych w pozwoleniu nie dopełniono, naznaczony zostanie powtórny termin, do którego wszystkie przez komisję wykazane niedostatki usunięte być winny, w przeciwnym razie dalsze terminy na koszt właściciela odbywać się będą.

Komisya wyda najpóźniej w trzy dni po ostatnim terminie świadectwo, iż pierwsze oględziny budowy nastąpiły i wewnętrzne wykończenie budowy równie jak i wyprawienie odbyć się może.

Przy pomniejszych budowach i przebudowaniach, nie wymaga się powyżej wzmiankowanych oględzin, właściciel winien atoli zażądać z urzędu budownictwa miejskiego poświadczenia od oględzin zwalnającego.

Postępowanie to nie uchyla bynajmniej prawa ciągłego nad budową nadzoru, służącego Magistratowi.

§. 52.

Pozwolenie na zamieszkanie lub używanie budynku nowego.

Do prośby wniesionej do Magistratu o pozwolenie na zamieszkanie lub używanie nowego budynku, winien dołączyć właściciel świadectwo oględzin budowy przed wyprawieniem lub poświadczenie urzędu budownictwa miejskiego, iż je za zbyteczne uznano. (§. 51.)

Następnie komisya złożona z fizyka miejskiego, administracyjnego i technicznego urzędnika Magistratu, tudzież komisarza odnośnego

obwodu sprawdzi, czy budowa wykonana zajęta być może na cel właściciwy, poczem Magistrat urzędowe pozwolenie udzieli. Załatwienie winno najpóźniej nastąpić w dni 14 od wniesienia podania.

§. 53.

Uprzątnienie materyalu po ukończeniu budowy.

Właściciel obowiązany jest najpóźniej w dniach 14 po ukończeniu budowy zasypać wszelkie doły, uprzątnąć rumowisko, materyał budowlany i w ogólności wszelkie przedmioty tamujące przejście w ulicy.

Naprawa uszkodzonych bruków lub innych przedmiotów do użytku publicznego służących, na koszt budującego właściciela zarządzona będzie.

Dział IV.

Utrzymanie istniejących budynków i naprawy tychże.

§. 54.

Utrzymanie budowli.

Właściciel obowiązany jest budynek w dobrym stanie, czysto i porządnie utrzymywać.

Jeżeli utrzymanie budynku tak jest zaniedbane, że nietylko zdrowiu, ale i bezpieczeństwu publicznemu zagraża, Magistrat wyznaczy właścicielowi do koniecznego odbudowania odpowiedni termin, a następnie użyje środków przymusowych.

§. 55.

Budynki zawaleniem grożące.

Z budynkami grożącymi zawaleniem lub niebezpieczeństwem ognia, postąpi się wedle ustaw państwowych a w szczególności według przepisu przez Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i handlu pod dniem 2. Września 1856 r. do L. 164 D. P. P. wydanego.

§. 56.

Wstrzymanie przez dłuższy czas rozpoczętej budowy.

Jeżeli właściciel rozpoczętą budowę przez dwa lata po sobie następujące wstrzymał a mimo zawezwania piśmiennego przez Magistrat do wykonania budowy nie przystępuje, Magistrat postąpi w myśl powołanego rozporządzenia ministeryalnego (§. 55.).

§. 57.

Naprawy dachów gątowych.

Istniejące dotąd dachy gątowe w obrębie miasta Krakowa wraz z przedmieściami Kazimierzem i Stradomiem w latach 10, w innych zaś przedmieściach w ciągu lat 15 od dnia wprowadzenia w życie niniejszej ustawy na ogniotrwałe zamienione być winny.

Naprawy dachów gątowych wymagające pokrycia mniej niż $\frac{1}{6}$ części powierzchni dachu mogą być w powyższym przeciągu czasu wyjątkowo dozwolone. Przy każdej ważniejszej zmianie wiązania dachowego z pokryciem gątowanym właściciel domu obowiązany jest dach cały przerobić na ogniotrwały.

§. 58.

Zmiana studni.

Studnie z wiadrami w obrębie miasta tudzież Kazimierza i Stradomia w ciągu lat trzech, na innych zaś przedmieściach w ciągu lat sześciu na pompy zamienione być winny.

Dział V.**Przepisy karne.**

§. 59.

Wysokość kary.

Przekroczenia niniejszej ustawy karane będą jak następuje: przekroczenia §§. 8, 13, 16 podlegają karom pieniężnym od 50 do 300 złr. w. a., a w razie niemożności ściągnięcia karze aresztu od 10 dni do dwóch miesięcy, mającym się wymierzyć tak na właściciela realności jakoteż na kierującego budową, wszelkie inne przekroczenia oraz niedopełnienie rozporządzeń władzy, w zakresie niniejszej ustawy wydanych, podlegają karom pieniężnym od 5 do 100 złr. w. a., a względnie karze aresztu od 1 do 20 dni.

Kara nałożona nie narusza bynajmniej obowiązku dopełnienia zarządzeń władzy bez względu na to, czy niemi uchylene niedostatków lub zniesienie budowy nakazano.

Przepisy niniejsze nie uwalniają od odpowiedzialności w drodze sądowej w przypadkach ustawą karną objętych.

Dział VI.

Władze czuwające nad wykonaniem niniejszej ustawy.

§. 60.

W l a d z e.

Nad wykonaniem postanowień niniejszej ustawy czuwa:

1. Magistrat m. Krakowa;
2. Rada m. Krakowa;
3. Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. ks. Krakowskiego;
4. C. k. Namiestnictwo Królestwa Galicyi i Lodomeryi,
5. C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych.

§. 61.

Pierwsza instancya.

Magistrat m. Krakowa jako pierwsza instancya w sprawach budowniczych:

- a) czuwa nad wykonaniem postanowień ustawy niniejszej;
- b) sprawuje nadzór budowniczo-policyjny nad istniejącymi i nowo budującymi się domami;
- c) udziela lub odmawia pozwolenia na budowy i ich użytkowanie;
- d) orzeka i nakłada kary w sprawach budowniczo-policyjnych za wykroczenie przeciw postanowieniom niniejszej ustawy.

§. 62.

Druga instancya w własnym zakresie gminy.

Rada m. Krakowa a względnie sekcyja lub komisya, której też sprawy z niniejszej ustawy wynikające przekaże, rozstrzyga w drugiej instancyi wszelkie zażalenia przeciw orzeczeniom Magistratu w własnym zakresie.

§. 63.

Druga instancya w poruczonym zakresie działania.

C. k. Namiesnictwo Królestwa Galicyi i Lodomeryi rozstrzyga w drugiej instancyi rekursy przeciw orzeczeniom Magistratu w poruczonym zakresie działania, tudzież co do grzywien nałożonych za wykroczenie przeciw postanowieniom niniejszej ustawy.

§. 64.

Trzecia instancya.

Przeciw orzeczeniom zatwierdzającym decyzję Magistratu odwołanie dalsze nie ma miejsca. Przeciw orzeczeniom zmieniającym decyzję

Magistratu służy stronom w przypadkach §. 62. przewidzianych prawo odwołania się do Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z W. ks. Krakowskiem, zaś w przypadku §. 63. do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych.

§. 65.

Termin do rekursu.

Rekursy do władz wyższych przez pośrednictwo Magistratu w terminie dni 14 wnoszone być winny.

Dział VII.

Postanowienie wyjątkowe.

§. 66.

Budynki dotychczasowe.

W razie zamierzonego przeistoczenia domów przed wejściem w życie niniejszej ustawy istniejących, do których tejsze przepisy ze względów miejscowych w zupełności zastosować się nie dadzą, wolno Magistratowi odstąpić od tychże z należytem jednak uwzględnieniem bezpieczeństwa publicznego.

Z m i a n y

projektowane przez Wydział krajowy do ustawy budowniczej dla miasta Krakowa.

Do art. II.
ustawy wstępnej.

Art. II.

(Zamiast projektowanego tekstu:)

Z dniem wejścia tej ustawy w życie, tracą dla król. głów. miasta Krakowa moc swoją dotychczasowe przepisy budowniczo-policyjne, które się tyczą przedmiotów niniejszą ustawą objętych i których miejsce ma ona zająć.

do §. 1.

§. 1.

(Zamiast ustępu e) należy zamieścić:)

- e) rozebranie budowli lub jej części;
- f) odgraniczenie gruntów i t. p.

do §. 5.

§. 5.

(Zamiast ust. 3. lit. e) należy zamieścić:)

Na planie poddasza należy nakreślić oprócz wiązania wszystkie mury strychowe, kominowe i ogniochronne, a prócz tego ściany działowe, jeżeli poddasze ma być podzielone na oddziały, przeznaczone dla użytku mieszkańców domu.

do §. 8.

§. 8.

(Do alinei 2-giej należy dodać:)

Sąd orzeka, czy budowa, na którą uzyskano pozwolenie policyjno-budownicze, wstrzymaną być ma aż do ukończenia rozprawy nad podniesionymi zarzutami prywatnej natury, czy też, w jakim rozmiarze i pod jakimi ograniczeniami budowa rozpoczęta lub dalej prowadzona być może (§§. 340 i 341 powsz. ust. cyw.).

§. 13.

do §. 13.

(W alinei pierwszej po słowach „za jakość roboty i materiałów“ dodać:)

za umiejętne, dokładne i trwałe wykonanie budowy, za zastosowanie się do postanowień tej ustawy i odnośnych przepisów.

§. 16.

do §. 16.

(Przy końcu należy dodać następujący ustęp:)

W razie zachodzącej potrzeby wyłączenia konsens na budowę może być udzielony, jeżeli budujący, który zajmuje pod budowę obcy grunt, wykaże się zezwoleniem właściciela gruntu albo da dostateczną rękojmię, że zapłaci wynagrodzenie, które Sąd oznaczy.

§. 26.

do §. 26.

(Zamiast w projekcie zawartego tekstu §. 26. wnosimy następujący:)

Każdy nowy budynek mieszkalny należy zaopatrzyć zdrową wodą do picia.

W miarę możliwości ma budynek taki mieć swoją studnię, która w śródmieściu i w bliższych częściach przedmieść powinna być opatrzoną w pompę, w odleglejszych zaś może być zabezpieczoną parapetem najmniej 1 metr wysokim.

Studnia może być wspólną dla kilku sąsiednich realności, jeżeli z każdej w podwórzu osobny do studni jest przystęp i każda ma prawo używać tej studni. W realnościach, w których zwierciadło wody leży głębiej niż 15 metrów pod poziomem ziemi, nie może być wymaganem budowanie studni.

§. 27.

do §. 27.

(Zamiast w ustępie pierwszym zawartego tekstu, proponujemy następujący:)

Budynki frontowe muszą bezpośrednio przypierać do siebie lub do granicy sąsiedniej, albo też odległość pomiędzy nimi powinna wynosić najmniej dziesięć metrów, a w tym ostatnim wypadku zastosować należy fasadę przyczółka do fasady frontowej.

§. 29.

do §. 29.

(Po ustępie 6-tym należy dodać jako ustęp 7-my:)

7. Obciążenie największe kolumny z lanego żelaza (przy ich zgnieceniu) na pierwszym przecięciu odpowiednio do stosunku średnicy kolumny do jej wysokości jak $\frac{1}{15}$, $\frac{1}{20}$, $\frac{1}{30}$, $\frac{1}{40}$, przyjmuje się 550, 440, 280, 180 kilo.

§. 32.

do §. 32. (Zamiast projektowanego ostatniego ustępu §. 32. wnosimy następujący:)

Ściany wewnętrzne murowane i drewniane wymienione pod A. i B. winny być po obu stronach wyprawione.

Co do zewnętrznych ścian postanowi władza w każdym wypadku.

§. 36.

do §. 36. (W ustępie 1. tego paragrafu należy opuścić następujące słowa :)
„lub blachą okutemi“.

§. 38.

do §. 38. (Zamiast projektowanego tekstu w ustępie 2-gim, 3-cim i 6-tym wnosimy następujący:)

Ustęp. 2.

Kominy do przechodzenia winny mieć przekrój kwadratowy z bokiem najmniej 45 cm. długim.

Ustęp. 3.

Kominy wąskie czyli ruskie winny mieć przekrój okrągły o średnicy najmniej 15 cm. albo kwadratowy o boku najmniej 15 cm. długim.

Ustęp. 6.

Kominem wąskim (15 cm.) dym najwięcej z dwóch pieców i to tego samego piętra ma być odprowadzany.

§. 39.

do §. 39. (Jako pierwszy ustęp do §. 39. należy dodać, co następuje:)

Wiązania, czyli stolce dachowe należy zbudować oddzielnie od powały strychowej jakoteż od muru ogniochronnego i niewolno ani w powałę, ani w mur żadnych części konstrukcyjnych wpuszczać.

§. 61.

do §. 61. (W tym §. należy umieścić po ustępie *d*) co następuje:)

Przy budowlach, wykonywanych na cele publiczne kosztem państwa, kraju lub kosztem funduszu publicznego, należą do zakresu dzia-

łania Magistratu tylko czynności co do omaczenia linii regulacyjnej i poziomu, wysłuchania sąsiadów i innych interesentów i wykonywania policyi bezpieczeństwa podczas prowadzenia budowy.

Wszelkie wywłaszczenia w celach budowlanych, bądź to dla uregulowania ulic, bądź dla utworzenia nowych ulic lub placów, bądź przy rozparcelowywaniu placów budowlanych i t. p., wchodzą wyłącznie w zakres działania c. k. Namiestnictwa.

